

Vyjádření oponenta

Koncepce revize vzdělávací oblasti: Jazyk a jazyková komunikace

Vzdělávací obor: Cizí jazyk a Další cizí jazyk

Oponent: PhDr. Lenka Rozboudová, Ph.D.

Předložený text Koncepce považuji celkově za adekvátní svým rozsahem, obsahem i formou. Jedná se o koncepci, která má vymezovat pouze rámec a základní principy tvorby RVP ZV, proto není nutné rozpracovávat všechny dílčí lingvodidaktické otázky, které s výukou cizích jazyků souvisí a které budou pracovními skupinami při jeho tvorbě zohledňovány. Rovněž vítám fakt, že koncepce byla zpracována odděleně pro vzdělávací obor Český jazyk a literatura a obory Cizí jazyk a Další cizí jazyk vzhledem k rozdílnosti jejich cílů, očekávaných výstupů, obsahu i charakteru samotné výuky. Níže se text posudku týká pouze vzdělávacích oborů Cizí jazyk a Další cizí jazyk.

Posouzení textu

1) Jsou odpovědi srozumitelné

- a. pro učitele základních škol bez příslušné aprobace?
- b. odbornou veřejnost se znalostí oboru (učitelé s aprobací, didaktici VŠ)?

Ano. Text je dle mého názoru srozumitelný nejen pro odbornou veřejnost se znalostí oboru a pro učitele bez příslušné aprobace, ale i pro širokou laickou veřejnost.

2) Jsou informace a formulace odborně a terminologicky přesné? (uveďte konkrétně, v čem spočívají nepřesnosti)

Ano. Předkládané informace a formulace odrážejí současný stav poznání oborové didaktiky cizích jazyků, terminologie je užívána adekvátně.

Posouzení obsahu

3) V čem je Koncepce inovativní? Reaguje Koncepce na aktuální trendy a vývoj daného oboru/oblasti? (z pohledu vývoje didaktiky nebo z pohledu vývoje příslušné vědní disciplíny)

Předložená Koncepce reflektuje současné trendy jazykového poznání i aktuální požadavky kladené na moderní výuku cizích jazyků, respektuje orientaci na žáka a jeho vzdělávací potřeby, vychází z aktualizované verze Společného evropského referenčního rámce pro jazyky (CEFR – Companion volume). Velmi bych ale uvítala jasnou formulaci cílů a základní koncepce vzdělávání zvláště pro vzdělávací obor Cizí jazyk a zvláště pro vzdělávací obor Další cizí jazyk. Domnívám se, že u Cizího jazyka by mělo být prioritou rozvíjet první cizí jazyk jako nástroj komunikace, u Dalšího cizího jazyka by mělo jít spíše o rozvoj interkulturních

dovedností v rámci komunikace v každodenních komunikačních situacích, výuka Dalšího cizího jazyka by měla vést především k chápání kulturní diverzity, k toleranci k jinakosti, prostřednictvím porovnávání základních konceptů kultury pak i k uvědomění si vlastního hodnotového systému, k poznání a pochopení vlastní kultury a sebe sama.

4) Co na Konceptci oceňujete?

Oceňuji stručnost dokumentu a jasnou formulaci kroků, které je nutno v procesu tvorby RVP ZV učinit (kap. 3).

5) Jaké otázky by bylo vhodné ještě v Konceptci dořešit? Co v Konceptci chybí?

Vzhledem k tomu, že se jedná pouze o koncepci, domnívám se, že všechny podstatné body jsou formulovány. Rozpracování a zohlednění dílčích otázek bude úkolem pro pracovní skupiny. Jak je uvedeno v Konceptci, prioritně je nutné vymezit základní principy jazykové politiky v ČR a rozhodnout o postavení Dalšího cizího jazyka v základním vzdělávání, což však spadá do kompetence MŠMT, nikoli tvůrců Konceptce.

6) Na jaká rizika jste v textu Konceptce narazili?

V textu Konceptce jako takovém žádná zásadní rizika neshledávám, dílčí náměty k úpravě viz níže v Doporučení. Riziko však spatřuji v tom, že Konceptce byla vypracována v době, kdy mnohé klíčové koncepční otázky jazykového vzdělávání v ČR nebyly dořešeny, hrozí tedy, že v závislosti na charakteru řešení těchto otázek bude nutné celou Konceptci přepracovat. Považuji za nevyhnutelné, aby v kontextu zásadních rozhodnutí, která MŠMT učiní, byla Konceptce zaktualizována.

Celkově lze konstatovat, že text odpovídá reálným možnostem, jak bylo možné za stávajících podmínek Konceptci uchopit. Jistě by Konceptce byla konkrétnější a účinnější, pokud by byla sestavována v době, kdy by bylo zcela jasně stanoveno, kam má směřovat jazykové vzdělávání v českém školním prostředí, kdyby byla jasně vymezena jazyková politika a cíle jazykového vzdělávání v ČR, kdyby byly již schváleny Hlavní směry revize RVP ZV a pracovní skupiny by nemusely pracovat pouze s „pracovní verzí“ tohoto dokumentu. Tvorba Konceptce je o to problematičtější, když v době práce na této Konceptci nebylo vůbec jasné, jaké bude postavení jednoho ze tří vzdělávacích oborů této vzdělávací oblasti – Dalšího cizího jazyka. Zadání od odpovědných institucí tvořit Konceptci za těchto nejasných podmínek nepovažuji za šťastné a efektivní.

Doporučení

1) Při tvorbě textu RVP ZV je nezbytně nutné zcela jednoznačně vymezit základní terminologii; v souvislosti s výukou cizích jazyků pak zejména vztah významů pojmu kompetence v kontextu RVP ZV a v kontextu konstruktů komunikační kompetence tak, jak je pojímána v rámci oborové didaktiky cizích jazyků i v základních evropských programových dokumentech.

2) Doporučuji zvážit, zda očekávané výstupy RVP ZV pro cizí jazyky zformulovat v souladu s komunikačními jazykovými aktivitami a strategiemi (reception, production, interaction, mediation) formulovanými v aktuální verzi SERR (CEFR – Companion volume), nebo zda ponechat současné rozdělení řečových dovedností (poslech s porozuměním, čtení s porozuměním, mluvení, psaní). Spíše jsem pro zachování stávajícího rozdělení, které je pro všechny učitele zažité a srozumitelné, a do něhož by se dílčí inovované deskriptory z CEFR – Companion volume zapracovaly.

3) Jednoznačně podporuji implementaci zmíněných principů současného pojetí výuky cizích jazyků (s. 1–3) jako jsou všestranný rozvoj žáka, vícejazyčnost, interkulturní přístup, internacionalizace, interdisciplinarita, zodpovědnost za vlastní učení, efektivní využívání ICT, wellbeing aj. Doporučuji zpřehlednit a zjednodušit uvedenou charakteristiku postkomunikačního přístupu ve výuce cizích jazyků (s. 2), z něhož bude při formulaci textu RVP ZV vycházeno. Některé body doporučuji propojit, neboť vyjadřují v podstatě totéž nebo jsou velmi úzce provázané, např. preference úloh řečového typu a integrace řečových dovedností; zaměření na žáka a proces jeho učení, individualizace a personalizace a zohlednění žáků s SPU (zde doporučuji obecněji formulovat: žáků s SP, aby formulace postihla i další speciální vzdělávací potřeby); aj.

4) V prvním odstavci na s. 2 chybí konec první věty: umožňuje co? Věta je nesrozumitelná.

Dne 2.2.2023

Lenka Rozboudová